

שלח

פשוטו של מקרא צו וויסן (א) אַז די נפֿי־
לים שנפלו מן השמים האָבן געהייסן
שמחזאי ועתא, און (ב) אַז זייער נפילה
איז געווען „בימי דור אנוש“!

נאָך מער איז די תמי: ביים פסוק
„הנפילים היו בארץ“ (אין פ' בראשית)
געפינט מען נישט אַז רש"י זאָל מודיע זיין
די נעמען פון די נפילים — איז תמוה:
וויבאלד אַז במקום סיפור המאורע (אין
פ' בראשית) האָט רש"י נישט געפונען
פאַר נויטיק צו בריינגען די נעמען פון
די „נפילים“ — דוקא בפרשתנו, וואו
דער ענין הנפילים ווערט דערמאָנט נאָר
בדרך אגב, דאַרף רש"י לאָזן וויסן
זייערע נעמען?!

אויך דאַרף האָבן אַ ביאור: בנוגע די
נעמען פון די „נפילים“ שנפלו מן
השמים געפינט מען אין חז"ל צוויי
דעות: אין מס' יומא⁶ ווערט געזאָגט
„מעשה עוזא ועתא“ (און אַזוי ברענגט
זיך בכ"מ במדרשים); אַבער תרגום
יונתן⁷ זאָגט „שמחזאי ועוזיאל“ (ועד"ז
אין מס' נדה⁸: סיחון ועוג בני אחי בר

א. אין היינטיקער סדרה ווערט
דערציילט וועגן חטא המרגלים, זייער
הוצאת דיבה על הארץ, און צווישן די
עניני דיבה וואָס זיי האָבן געזאָגט איז
געווען — „ושם ראינו את הנפילים בני
ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים
וכן היינו בעיניהם“.

שטעלט זיך רש"י אויפן וואָרט „הנפֿי־
לים“ און איז מפרש: ענקים מבני שם-
חזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור
אנוש.

לערנען מפרשים⁹, אַז רש"י באַ-
וואַרנט די שווערקייט פונעם כפל לשון
„נפילים“ אין פסוק — „הנפילים . . מן
הנפילים“¹⁰, איז רש"י מסביר, אַז די
צוויי מאל „נפילים“ האָבן יעדער פון זיי
אַן אַנדער אָפטייטש: דער ערשטער
„נפילים“ מיינט — „ענקים“ (ווי רש"י
טייטשט אין פ' בראשית אַז „נפילים“ —
„בלשון עברית לשון ענקים הוא“), און
דער צווייטער מאל — „(בני ענק) מן
הנפילים“ — איז „מלשון נפילה שנפלו
מן השמים“, און דער פשט אין פסוק
איז, אַז זיי האָבן געזען די ענקים וואָס
האָבן געשטאַמט „מאותם שנפלו מן
השמים שהם שמחזאי ועזאל“.

מען דאַרף אַבער פאַרשטיין (נוסף
אויף דער שווערקייט אין זייער פירוש,
כדלקמן סעיף ג): למאי נפק"מ אין

(6) ועוד: בפרש"י בראשית שם (ד"ה בימים ההם)
כ' „בימי דור אנוש ובני קין“ — וכאן משמט רש"י
„ובני קין“ (וכרמב"ן בראשית שם מעתיק מרש"י רק
„בימי דור אנוש“).

(7) ומובן שאין לומר, דמאחר שהכתוב (לעיל
פסוק כב) הודיע שמות הענקים שראו, מוכרח רש"י
לכתוב השמות של הנפילים הראשונים. וראה
רש"י ורמב"ן כאן.

(8) סו, ב — וכן נעתק בהד"ב בפרש"י שם.

(9) דבר"י ספ"א „זחא לו, א. ועוד.

(10) בראשית שם.

(11) סא, סע"א.

(1) יג, לב.

(2) שם, לג.

(3) רא"ם ועוד.

(4) „ועוד שאין טעם לומר ושם ראינו את

הנפילים מן הנפילים“ (רא"ם שם).

(5) ו, ד.

רמז אפילו בלשון רש"י, ואדרבה, כנ"ל, רש"י זאגט ביידע כחזא מחתא „שנפלו והפילו את העולם“¹⁹].

איז תמוה ביותר: פארוואס איז רש"י דא משנה פון זיין פירוש אין פ' בראשית און זאגט א נייעם פירוש „שנפלו מן השמים“?

[ווארום אויך לויט דעם פירוש „שנפלו והפילו את העולם“ איז פאר-שטאנדיק ווי די הדגשה „מן הנפילים“ וועט אנווארפן א פחד אויף אידן²⁰ (ובפרט — לויטן צווייטן פירוש אין רש"י דארט²¹ אויף די ווערטער „אנשי השם“ — „אנשי שממון ששמומו את העולם“)].

נאך מער: דער שינוי אין פרש"י פון „נפילים“, מאכט א שינוי ניט נאר אינעם אופן נפילתם (צי נפלו מן העולם, אדער נפלו מן השמים) — נאר אויך אין דעם מהות „הנפילים“:

לויט פרש"י אין בראשית, זיינען די „נפילים“ געווען בני אדם (און מלאכים און שמים — מאן דער שמייהו) וואס „נפלו והפילו את העולם“ דורך זייערע חטאים. ועד²² איז רש"י מפרש (בפי-רושו הראשון והעיקרי²³) די ווערטער

שמחזאי. ובפרש"י שם: שבא משמחזאי ועזאל¹² און אזוי ברענגט זיך אין נאך ערטער¹³.

— פארוואס קלייבט אויס רש"י דוקא די דעה „שמחזאי ועזאל“, און ניט „עזאל ועזאל“¹⁴?

ב. נוסף אויף דער הוספה פון רש"י דא בנגוע די שמות הנפילים — איז אין דעם עצם אפטייטש פון ווארט „נפי-לים“ פאראן לכאורה א שינוי אין פרש"י:

דא בפרשתנו זאגט רש"י „שנפלו מן השמים“, משא"כ אויפן פסוק „הנפי-לים היו בארץ“ טייטשט רש"י¹⁵: „על שם שנפלו והפילו את העולם“, וואס דער טייטש פון „נפלו“ (בפשטות) איז¹⁶, אז זיי זיינען נאכד געווארן מן העולם (ע"ד „הפילו את העולם“ שבפרש"י תיכף לאחר¹⁷).

[עס זיינען פאראן מפרשים¹⁸ וואס זאגן, אז כוונת רש"י דארט איז „נפלו מן העולם“ ר"ל מן העולם העליון שהם שמים, אזוי ווי רש"י טייטשט דא בפר-שתנו „שנפלו מן השמים“. אבער לכ-אורה צע"ג צי מ'קען אזוי זאגן דעם פירוש, היות ס'איז אויף דעם ניטא קיין

(19) ולהעיר פרש"י משמיט ענין הג' (בב"ר שם) „ושמלאו את העולם נפלים כו“.

(20) ועוד ועיקר: עצם הענין שהענקים מתייחסים לנפילים הקדמונים דפ' בראשית ש.המה הגבורים אשר מעולם (בראשית שם) יש בו כדי להפחיד את בני (ראה רמב"ן כאן בסופו).

(21) משא"כ בפי' הב' שם „הם השרים ההולכים בשליחותו של מקום אף הם היו מתערבים בהם“. אבל להעיר (נוסף ע"ז שבכת"י רש"י אחדים (שתח"י) ליתא. וראה גם רש"י עה"ת הוצאת

(12) ולכאורה משמע שכן — עזאל — גרים בש"ס שם, ולא לאפוש מחלוקת. וראה גם בעה"ט בראשית שם.

(13) יל"ש בראשית שם (רמז מד).

(14) ולהעיר שבפרש"י אחרי (טז, ח) מפרש „עזאל“ — „הר עז כו“ (ע"פ דעות הראשונות בימא שם). ולא כתנא דבי ר"י (בימא שם) „שמכפר על מעשה עזאל ועזאל“ (והטעם י"ל כי אינו ע"ד הפשט כלל).

(15) ע"פ ב"ר ספכו".

(16) כמ"ש בס' זכרון, רא"ם, גריא ועוד שם. וכ"כ בפי'ת (השלם) לבי"ר שם. פי' מהרז"ו שם. ועוד.

(17) נחלת יעקב (הובא בשפ"ח) בראשית שם.

(18) לשון המדרש שם.

(*) ראה רש"י עה"ת הוצאת בערלינער שי"ש גירסא „שדים“.

הבן, ועד"ז בעניננו, אז דורך זאגן „נפילי-
לים (ענקים) . . מן הנפילים“ קומט צו א
הדגשה יתירה אין דעם, ובמילא — אין
דער הפחדה פון אידן (ולכן איז ניטא
קיין הכרח צו זאגן אז די צוויי מאל
„נפילים“ זיינען משונה זמ"ז — האבן
פארשידענע טייטשן)].

און נוסף לזה, אויב די שווערקיט איז
מצד כפל ל' „נפילים“, האט רש"י גע-
דארפט מעתיק זיין (אין דבור המתחיל)
אויך (ואדרבה — בעיקר) די ווערטער
„מן הנפילים“, וואס זיי זיינען די
הכפלה —

נאָר די שאלה (פון רש"י) איז: אין די
פריערדיקע פסוקים ווערט דערציילט
ווי די מרגלים האָבן מתאר געווען די
שטארקייט פון די יושבי הארץ — „אפס
כי עז העם גוי והערים גוי וגם ילידי
הענק ראינו שם“²⁶. שטעלט זיך די
שאלה: וואָס האָבן די מרגלים דאָ (ביי
„וויציאו דיבת הארץ“) מחדש געווען
לגבי זייערע פריערדיקע רייד „וגם
ילידי הענק ראינו שם“²⁷ (חוץ פון צו-
געבן דעם תואר „נפילים“)²⁸?

איז רש"י מפרש, אז „נפילים“ מיינט
די „ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו
מן השמים“, וואָס דערמיט ווערט מובן
ווי די מרגלים האָבן דאָ מוסיף געווען

(בפ' בראשית שם²²) „בני האלקים“ —
ניט מלאכים²³ נאָר „בני השרים וה-
שופטים“.

משא"כ לויט פרש"י בפרשתנו —
„שנפלו מן השמים“ — זיינען די נפיל-
לים געווען מלאכים.

איז תמוה ביותר, פארוואָס איז רש"י
מחדש אַ נייעם פירוש אין „נפילים“?

ג. ויש לומר דעם ביאור אין דעם
אלעם:

די שאלה אין פסוק וואָס רש"י קומט
פארענטפערן, איז ניט (אזוי) דער כפל
אין פסוק „הנפילים . . מן הנפילים“

— וואָרום ראשית כל, איז דער כפל
ל' „נפילים“ כשלעצמו ניט קיין (גרוי-
סער) חידוש, מען געפינט כמה פעמים
אז די תורה איז כופל אַ לשון צוליב
תוספת הדגשה²⁴

[ועד"ד התואר²⁵ „צדיק בן צדיק“, וואָס
קומט אונטערשטרייכן גודל הצדקות של

בערלינער): א) ההמשך בפרש"י „כל אלקים
שנמקרא לשון מרות כו" קאי (לכאורה) על פירוש
הראשון (אבל ראה לבוש שם). ב) גם בפירוש זה
לא כתב רש"י (כפדריא פכ"ב. ועד"ז שם פ"ז)
„מלאכים“ אלא „שרים“. ולהעיר מראב"ע בראשית
שם. ואכ"מ.

22) ו, ב. — שמוזה מובן שכה"ה הפירוש גם
בפסוק ד שם.

23) כדעת הפדריא שם.

24) ולהעיר מפרש"י (לך יד, י'): בארות בארות,
בארות הרבה. — אלא שננדוד אין הכוונה שהוא
כפל (כמו „בארות בארות“), אלא דזה שהמרגלים
חדשו והודיעו „הנפילים . . מן הנפילים“, שמוצאם
מנפילים, היתה הדגשה יתירה ב„ענקיות“ שלהם —
שגם אבותיהם היו ענקים — בכדי להוסיף
בההפחדה כו'.

25) רש"י תולדות כה, כא.

(** ובא' מכת"י רש"י (שתחז"י) ענין זה וכל
אלקים כו') בא לפני „דא“.

26) יג, כח.

27) ראה גם משכיל לדוד כאו ד"ה ענק.

28) ברמב"ן כאו (בסופו) „ועתה חזרו להפליג
להם בחזקת הענקים . . לקרא אותם נפילים . . והם
מן הנפילים הקדמונים אשר שמעתם עליהם כו'“.
אבל: א) לכאורה פרט זה (והם מן הנפילים
הקדמונים) אינו הפלגה כ"כ בחזקת שלהם. ב)
ועיקר: בפסוק הא' של הוצאת דיבת הארץ נאמרו
רק דברים חדשים לגמרי („ארץ אוכלת יושבי" גוי'
וכל העם גוי', וכפרש"י — נעתק לקמן הערה 34),
ולכן מסתבר שגם בפסוק זה יש דבר חדש לגמרי.

אויף דעם האָבן די מרגלים געענט-
פערט „לא נוכל לעלות אל העם כי חזק
הוא ממנו“³², און ווי רש"י איז מפרש
„כביכול כלפי מעלה אמרו“. וואָרום
אויב „ממנו“ מיינט נאָר די אידן, איז עס
אינגאנצן ניט קיין ענטפער אויף דעם
וואָס כלב האָט אויפגעוויזן, אַז דער
אויבערשטער קען מאַכן נסים צו העלפן
אידן. מוז מען בכן מפרש זיין³³, אַז
דערמיט האָבן זיי געמיינט „כלפי
מעלה“.

אַבער מיט דעם אליין האָבן זיך די
מרגלים ניט געקענט באַנגוגענען, ווייל
סוף-סוף ווי קען זיך אַפלייגן ביי אידן
(וועלכע האָבן געזען-די-אַלע-נסים) אַז
עס קען זיין אַ מציאות פון „חזק הוא
ממנו“ (כלפי מעלה)?

דעריבער האָבן די מרגלים מוסיף גע-
ווען נייע ענינים — „ויוציאו דיבת
הארץ גו“ — וועלכע גיבן כאילו אַן
אַרט אויף אַ מציאות פון „חזק הוא . .
כלפי מעלה“³⁴.

און דאָס איז וואָס די מרגלים האָבן
דאָ מוסיף געווען, וואָס ראינו אַת הנפ"י
ל"ם גו": זיי האָבן ניט געמיינט די
שטאַרקייט זייערע מצד זייער גשמיות-
דיקער הויכקייט (אַלס ענקים) — ווייל,
כמובן בפשטות, האָט גשמיות-דיקע
הויכקייט ניט קיין באַטרעף קעגן
„מעלה“³⁵ — נאָר אַ תוקף וחוזק מיוחד

אַן ענין חדש לגמרי: דאָס זיינען לגמרי
ניט פון דעם סוג אפילו פון די „ילידי
הענק“ וועלכע זיי האָבן פריער דער-
מאָנט (וואָס וועגן זיי האָט מען גע-
לערנט אין פ' בראשית, „הנפילים היו
בארץ“²⁹) — ד.ה. מענטשן וואָס די
הפחדה זייערע איז נאָר דאָס וואָס זיי
זיינען גרויס און הויך אין וואוקס, ריזן
— נאָר דאָ ווערן געמיינט „נפילים“
(ענקים כנ"ל, אַבער) וועלכע האָבן גע-
שטאַמט פון מלאכים, „שנפלו מן
השמים“.

ד. און דאָס איז אויך דער טעם פאַר-
וואָס די מרגלים האָבן דאָס געזאָגט
דוקא דאָ, ביי „ויוציאו דיבת הארץ“ —
ווייל דער ענין איז פאַרבונדן מיט דעם
חידוש וואָס איז פאַרגעקומען בהזמן
צווישן זייערע פריערדיקע דיבורים און
די דיבורים:

די תורה דערציילט, אַז ווען די
מרגלים האָבן פאַרענדיקט זייערע רייד
וועגן דער שטאַרקייט פון די יושבי
הארץ, איז נאָכדעם געווען דער „ויהם
כלב את העם גו' ויאמר עלה נעלה
וירשנו אותה כי יכול נוכל לה“³⁰, און ווי
רש"י איז מפרש, אַז כלב האָט משתיק
געווען, אַפגעשלאָגן די טענת המרגלים
(אַז „עז העם גו'“), זאָגנדיק אַז משה
האָט באַוויזן גאָר גרויסע נסים, שלמע-
לה מן הטבע לגמרי („והלא קרע לנו את
הים והוריד לנו את המן והגיו לנו את
השלי“), און דעריבער איז „עלה נעלה,
אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות
ועלו שם נצליה בכל דבריו“³¹.

(32) שם, לא.

(33) ראה גם לבוש על פרש"י שם.

(34) ולכן הדגישו ב„דיבת הארץ“ (שם, לב)

דברים בלתי טבעיים: ארץ אוכלת יושבי — בכל
מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים (רש"י). וכל
העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות (גדולים
וגבוהים. רש"י).

(35) להעיר מנה יא, ה ובפרש"י שם, א. רש"י

(חקת כא, לד. דברים ג, ב) בנוגע לעוג.

(29) ועפ"י יתרוץ (עכ"פ יומתק) זה שרש"י לא
הביא כאן (כרש"ם ורמב"ן) הקרא „הנפילים היו
בארץ“.

(30) שם, ל.

(31) ראה בארוכה לקר"ש ח"ח ע' 86 ואילך.

מי המבול זיינען געווען דורך ארובות השמים נפתחו³¹, גשם מן השמים³², רותחין³³ און „וימח את כל היקום“³⁴, האט עס אבער נישט אפגעמעקט יוצאי חלציהם פון די נפילים, און דאס בא- ווייזט, אז זייער שטארקייט איז עד כדי כך, אז אפילו אן עונש מן השמים האט דער איבערשטער געוואלט אז עס זאל אויף זיי קיין שליטה נישט האבן!³⁵

ו. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י ברענגט די נעמען פון די נפילים — „שמחזאי ועזאל“ — ווייל דאס איז נאך מער מדגיש זייער שטארקן „כח“ למרוד נגד ה':

ביי די נפילים בפ' בראשית זאגט דער פסוק „אנשי השם“, און רש"י איז דערויף מפרש „אותם שנקבו בשמות . . שנקבו ע"ש אבדן שנמוחו והותשו“, והיינו אז אין די שמות פון די נפילים איז מרומז אן ענין וואס איז פארבונדן מיט זייער מהות.

ועד"ז בעניננו, אז די נעמען „שמחזאי ועזאל“ זיינען מרמז אויף זייער תוכן — און רש"י דארף נישט אויס- טייטשן אין וואס דאס באשטייט, ווייל דאס איז דער פירוש הפשוט פון די שמות:

מ"ש בבראשית שם „וגם אחרי כן גו“, שלפי הראב"ע (משא"כ לפרש"י) שם, היינו שנמלטו „אחר המבול“ (ראה רמב"ן שם). וראה רמב"ן פרשתנו יג, כב (בנוגע לאחימין גו וארבע, ולהעיר מרש"י ח"ש כג, ב). ועוד. ואכ"מ.

(39) נח ז, יא.

(40) שם ח, ב.

(41) סנהדרין קח, ב. ועוד. — אבל ראה השקו"ט אם כ"ה שישט רש"י בפירושו עה"ת (לקו"ש ח"ה ע' 51) הערה 32. ח"י ע' 35 (בהערה 46 שם).

(42) נח ז, כג.

(43) ראה עד"ז אלשיך פרשתנו כאן. וראה הערה

וואס ווערט געמיינט אין ווארט „נפילים“: „ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים“, אז זיי זיינען געווען נישט סתם „ענקים“, נאר זיי האבן גע- שטאמט (פון מלאכים „שנפלו“) מן הש- מים, און דערפאר איז בכחם צו מורד זיין קעגן שמים כו'.

ה. ביים „בן חמש למקרא“ איז דאס אבער פארט נישט גלאטיק — (א) אז א מלאך זאל מורד זיין בהקב"ה³⁶, (ב) אז א מלאך אפילו זאל קענען האבן עפעס א כח דורכצופירן זיין מרידה קעגן איבערשטן³⁷.

— דערפאר איז רש"י מוסיף אז „(נפלו מן השמים) בימי דור אנוש“, וואס דערמיט ווערן באוואונט ביידע ענינים הנ"ל:

(א) וועגן דור אנוש זאגט דער פסוק³⁸ „אז הוחל לקרוא בשם ה'", און ווי רש"י איז דאס מפרש „לקרוא את שמות האדם . . בשמו של הקב"ה לעשותן אלי"ם כו" — איז פארשטאנדיק, אז אויך די נפילה פון די מלאכים מן השמים אין יענעם דור איז פארבונדן מיט א מרידה נגד ה'.

(ב) וויבאלד די נפילים שטאמען פון די מלאכים „שנפלו מן השמים בימי דור אנוש“, זיינען זיי דאך נישט נאכד גע- ווארן דורכן מבול³⁸. ד.ה. אע"פ אז די

(36) ברש"י יומא שם „מלאכי חבלה“ — אבל (בפשטות) גם אלו הם בשליחותו של מקום (וראה רש"י בראשית ג, כד).

(37) להעיר מרש"י וירא יט, כב.

(38) בראשית ד, כו.

(39) ראה רש"י לך יד, יג (לפי מדרשו. ובמקומו (דברים ג, יא) מפרש רק לפי פשוטו) „עוג שפלט מדור המבול“. — וראה פני דוד (להחיד"א) פרשתנו כאן (בשם הרי"ד) שהענקים (דפרשתנו) „מבני עוג יצאו“ (ונולדו לאחר המבול).

ולהעיר מראב"ע כאן ד-מ הנפילים הוא עד"ז

(ב) באם מוכרח — פארוואס זאגט עס
ניט רש"י פריער⁴⁷, אין פסוק⁴⁸, „וגם
ילידי הענק ראינו שם“? (ג) פארוואס איז
רש"י מפרש דעם וואָרט „ענק“ נאָך זיין
פירוש אויף „וכן היינו בעיניהם“ —
היפך זייער סדר אין פסוק⁴⁹ „בני ענק
.. ונהי בעינינו .. וכן היינו בעי-
ניהם“?

איז דער ביאור אין דעם:

ווען ס'רעדט זיך וועגן סתם ענקים,
אנשים גבוהים, איז אנשים בגובה הרגיל
ניט שייך אז זיי זאלן לגבי זיי אויסזען ווי
„נמלים (יש בכרמים)“. וואָרום דער ערך
הגובה פון אַן ענק⁵⁰ לגבי סתם אַן אדם
(שגובהו ג' אמות⁵¹) איז לגמרי נישט
בערך ווי צווישן אנשים און נמלים. און
דעריבער, דוקא לאחרי ווי רש"י איז
מפרש „שמעתי אומרים זל"ז נמלים כו",
מוז ער זאָגן אז דאָ איז דער טייטש פון
„ענק“ — „שמעניקים חמה בקומתן“.

און דאָס איז מתאים מיטן חילוק
שנתבאר לעיל צווישן די צוויי פסוקים:

(47) כמו שהקשה בשפ"ח. קיצור מזרחי (בשם
מהר"ן).

(48) יג, כח. 1791' (שם, כב) ושם גר' ילידי
הענק.

(49) ראה דבק טוב. קיצור מזרחי שם. — ובס'
זכרון „לפי דעתי חלוק סופרים הוא זה“.

(50) אפילו עוגי (שע"פ הרמז) אשר בפרש"י
שבס"פ חוקת (ע"פ ברכות נד, ב) — היו עד קרסוליו
רק שלשים אמה — וראה דברים (ג, יא): באמת איש,
ובפרש"י וכו' שם.

בפרש"י בפסוק שלפנ"ז (ד"ה אנשי מדות) כגון
גלית גבהו שש אמות וזרת (אבל לא קאי ב„ענק“
אלא ב„אנשי מדות“, שזה ה"א אצל „כל העם גו").

(51) ראה רש"י בשלח טז, כט: ג' לגופו כו'.

„שמחזאי“ באשטייט פון צוויי ווער-
טער — „שם חזאי“, ד.ה. אז ווען מען
קוקט (חזאי) אויף אים זעט מען שממה
(„שם“ איז פון לשון „שממה“, און ווי
רש"י טייטשט (בפירושו הב') אויף אנשי
השם — „אנשי שממון ששממו את
העולם“);

און דער נאָמען „עזאל“, איז נוסף לזה
וואָס דער נאָמען כמו שהוא ווייזט אויף
דער שטאַרקייט פון דעם מלאך (עזאל,
מלשון עז), דערמאָנט ער אויך אויפן שם
„עזאל“ (וואָס מ'האָט שוין געלערנט אין
פ' אחרי"י), וואָס רש"י פאַרטייטשט עס
„הר עז וקשה צוק גבוה“, אז דאָס איז
ניט סתם שטאַרקייט, נאָר פון אַ מקום
„עז וקשה“, וואָס איז אַ מקום שממה —
ניט מן הישוב.

די נעמען פון די צוויי מלאכים ווייזן
אז ענינים איז עוז און צו ברענגען שממה
וחרובן העולם לשחת הארץ“ (היפך
הברית מיט נחין לאח"ז און רצונו של
הקב"ה, אז עס זאל זיין ישוב העולם).

ז. ע"פ הנ"ל יומתק דער המשך פיי-
רושי רש"י אויף די ווייטערדיקע ווער-
טער אין פסוק „(ושם ראינו את הנפיש-
לים גו') ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו
בעיניהם“:

„וכן היינו בעיניהם“ איז רש"י מפרש
„שמענו אומרים זה לזה נמלים“ יש
בכרמים כאנשים, און דערנאָך איז רש"י
מעתיק דעם וואָרט „ענק“ און איז מפרש
„שמעניקים חמה בקומתן“.

איז ניט מובן: (א) פארוואס דאָרף רש"י
בכלל זוכן אַ פירוש אויפן לשון „ענק“?

(44) טז, ח.

(45) נח ט, יא. — היפך בריאתה שהי' באופן כי
טוב מאד וציווי השם מלאו את הארץ וכבשוה.

(46) בראים כ' שט"ס הוא וצ"ל „כחגבים“. וראה
בארכה השקרא במפרשי רש"י.

(*) שהרי מבני שמחזאי כו' (כנ"ל סוס"א מנדה סא,
טע"א) — סוג הב' שבפנים — שהרי נמלט מן
המבול (כנ"ל הערה 38).

מרוזן זיין בסתירה זה לזה, מען קען ניט זיין פארנומען מיט גשמית'דיקע ענינים און גלייכצייטיק זיין צוגעבונדן צו רוחניות.

און דאס איז וואס די מרגלים האבן געזאגט „ארץ אוכלת יושבי“ — אז אויב מ'איז זיך „מתיישב“, מ'טוט זיך אריין אין עניני ארץ, ווערט מען „אויפגעגעסן“ איינגעזונקען אין די טרודות פון עניני הארץ, „אוכלת יושבי“.

עפ"ז איז מובן דער המשך הענין (וואס זיי האבן געזאגט) „ושם ראינו את הנפילים גו'“ — וכפרש"י אז דאס מיינט „מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש“: ווי דערציילט בארוכה אין חז"ל⁵⁶, איז מלכתחילה זיינען זיי אראפגעקומען מיט א כוונה לשם שמים, נאָר זיי האבן ניט געקענט בייקומען די חומרות ונסיונות פון עוה"ז און נפלו ממדרגתם כו'. ניט קוקנדיק אויף זייער גרויסער מעלה זייענדיק בעולמות עליונים, איז בירידתם למטה האבן זיי ניט נאָר ניט געקענט אָנהאַלטן זייער פריערדיקע מדריגה, נאָר אדרבה, דאָס האָט אין זיי גורם געווען אַ נפילה ממדרגתם.

ועד"ז — האָבן די מרגלים גע'טענה'ט — איז בנוגע לבני: „אע"פּ אז אין מדבר זיינען זיי געשטאַנען אויף גאָר אַ הויכער מדריגה, אָפּגעריסן פון עניני העולם (בדוגמא צו מלאכים), וועט אָבער די כניסה אין א"י גורם זיין אין זיי אַ נפילה ממדרגתם.

ט. אויף דעם האָבן יהושע וכלב גע'ענטפערט'⁵⁷: „אם חפץ בנו ה' והביא

דעם ערשטן מאָל ווען זיי האָבן געזאָגט „וגם לידי הענק ראינו שם“ האָבן זיי געמיינט סתם ענקים; דוקא דאָ, וואו עס רעדט זיך וועגן „נפילים“. שנפלו מן השמים, זיינען זיי אָזעלכע ענקים „שמעניקים חמה בקומתו“⁵², וואָס דער-פאַר „ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם“.

ח. פון יינה של תורה שבפירוש רש"י זה:

די הוספה פון רש"י — אז מיט „ושם ראינו את הנפילים גו'“ האָבן די מרגלים געמיינט די מלאכים „שנפלו מן השמים“ — איז מתאים צום תוכן הטענה פון די מרגלים ווי עס ווערט מבואר אין פנימיות התורה.

עס איז ידוע דער ביאור פון אַלטן רבי'ן⁵³ בנוגע חטא המרגלים, אז זייער סברא — ניט צו וועלן אריינגיין אין ארץ ישראל — איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס זיי האָבן געוואָלט בלייבן אין מדבר ווייל דאָרט איז מען אויסגעטאָן פון טרודות בעניני פרנסה (ובכלל — פונעם עסק בגשמיות העולם), כדי מען זאָל זיך קענען אָפּגעבן אינגאַנצן מיט עבודה רוחנית. משא"כ אריינגייענדיק אין ארץ ישראל, ארץ נושבת⁵⁴, וואו עס הויבט זיך אָן דער סדר פון „שש שנים תזרע שדך גו'“⁵⁵, וועט דאָס זיי אָפּ-רייסן פון עבודה רוחנית.

און דער שורש הטעות איז געווען זייער הנחה, אז רוחניות און גשמיות

52) ולהעיר שזה מורה ג"כ על כחם בשמים — מעניקים חמה כו'.

53) לקו"ת ריש פרשתנו (ע"ש). דרמ"צ קפא, א ואילך. ועוד. וראה לקו"ש ח"ד פ' שלח. ובכ"מ.

54) ל' הכתוב — בשלח טז, לה.

55) ר"פ בהר.

56) ראה בארוכה יל"ש בראשית שבעה ערה 13. ועוד.

57) ראה הנסמן בהערה 53.

ברת⁵⁸ הרוח (והצורה שבהגשם עצמו).
 ביו, אז א איד קען, נוסף צום זיין
 צוגעבונדן צו רוחניות אידן ווען ער גע-
 פינט זיך אין גשמיות העולם, אויפטאן
 נאכמער, ער קען איבערארבעטן די
 גשמיות העולם גופא און דערפון מאכן
 א דירה לו יתברך.

און דאס האבן יהושע וכלב געזאגט
 „אם חפץ בנו ה' והביא אותנו גר“, אז
 וויבאלד „חפץ בנו ה'“ האבן אידן ניט
 וואס מורא צו האבן פון עם הארץ, און
 נאכמער — „לחמנו הם“: ניט נאר וועט
 ניט זיין אז „ארץ אוכלת יושבי“, נאר
 להיפך „לחמנו הם“ דער (עם) הארץ,
 אידן וועלן עס מברר ומזכך זיין, ווערן
 א בעה"ב אויף דער ארץ און איר איבער
 מאכן — מאכן פון איר א דירה לו
 יתברך.

אותנו אל הארץ הזאת גו' אל תיראו את
 עם הארץ כי לחמנו הם גו' וה'
 אתנו⁵⁸ —

אע"פ אז בנוגע מלאכים איז אראפ-
 קומענדיק למטה אין גשמיות העולם
 ווערן זיי נפילים (נפילה ממדריגתם) —
 זיינען אבער אידן אנדערש⁵⁹, ווייל ביי
 אידן איז „חפץ בנו ה'“, דעם אוי-
 בערשטנס חפץ ותענוג איז אין די
 אידן און אין זייער עבודה (למטה). און
 דערפאר האבן אידן שלא בערך
 העכערע כוחות ווי מלאכים. די נשמה
 פון אידן איז „חלק אלקה ממעל ממש“⁶⁰,
 ישראל וקוב"ה כולא חד כביכול, און
 דעריבער איז ביי אידן פאראן כחו של
 הקב"ה צו קענען מחבר זיין צוויי
 הפכים, גשמיות ורוחניות גם יחד, בהג-

(משיחת ש"פ שלח תשמ"ב)

(58) פרשתנו יד, ח"ט.

(59) ראה לקראת ברכה צח, סע"א. ובכ"מ

בארוכה.

(60) תניא רפ"ב.

(61) ועיין תניא פל"ב „נמאס כו' טפלה כו'
 ולהעלות . . על כו'. ואכ"מ.

שלח ב

איז מסביר די גמרא⁵ „יודע ה' משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר⁶ מחללי מות יומת אבל לא ה' יודע באיזו מיתה⁷“, אז „אע״ג⁸ דמיתה סתם חנק היא, מתוך הסברא ה' מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית⁹“.

ויש להוסיף: אט די שייכות (פון פ' מקושש צו פ' ע"א) איז (נאָר) איז דעם עצם חטא פון שבת וע"ז. אָבער פון דעם וואָס די סמיכות איז ניט סתם אין אַ חטא סתם פון חילול שבת, נאָר צום חטא פון

א. אין סוף פרשתנו¹⁰ ברענגט רש"י פון רבי משה הדרשן: למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ע"א לומר שהמחלל את השבת כעובד ע"א שאף היא שקולה ככל המצות כו¹¹.

אין תוס' שטייט: מעשה המקושש ה' בתחילת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחויבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים. ולפי' איז מובן די סמיכות פון פ' מקושש צו כללות פרשתנו, וואו ס'רעדט זיך וועגן חטא המרגלים (וואָס איז דער עיקר סיפור בפרשתנו און על שמה ווערט אָנגערופן די גאַנצע סדרה — פ' שלח), וואָרום מעשה מקושש איז גע-קומען אלס תוצאה פון מעשה המרג-לים.

וויבאלד תורה שטעלט פ' ע"א צווישן מעשה מרגלים און פ' מקושש, איז מובן, אַז אויך לדעת התוס' איז פ' מקושש שייך צו פ' ע"א ע"ד ווי רש"י ברענגט פון ר"מ הדרשן, און ווי תוס'¹²

(5) ב"ב וסנהדרין שם. ועד"ז הוא בספרי פרשתנו טו, לד.

(6) תשא לא, יד.

(7) הובא גם בפרש"י פרשתנו שם, לד. אבל רש"י משנה וכותב „לא היו יודעים... אבל יודעים כו" (ועד"ז הוא בפרש"י אמור כד, יב) והוא כבתרי"א אמור שם, ולא כבגמ' וספרי שם לא ה' יודע, ואכ"מ.

(7) ל' התוס' סנהדרין שם.

(8) ובפרש"י חולין שם: העובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית. ולהעיר מדיוק לשון הרמב"ם שם: השבת ועבודת כוכבים ומזלות. כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה (וממשך) והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם לפיכך כו' אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים ומזלות! ושניהם כעובדי כוכבים ומזלות! לכל דבריהם. — ראה לק"ש חיל' ע' 130 הערה 37. ואכ"מ.

(1) ולא הביאו במקומו לפני' בריש פ' מקושש (טו, לב) כי (כמדובר כמ"פ) אין סמיכות הפרשיות קושיא ודבר הצריך ביאור בפשט' — ראה בארוכה לק"ש ח"ח ע' 141 ואילך. וראה לק"ש חכ"ג ע' 62 ואילך.

(2) ראה חולין ה, סע"א ובפרש"י שם (ושם הוא נוגע להלכה). וראה רמב"ם סוף הל' שבת (הובאו לקמן הערה 8) ובמפרשי רש"י כאן.

(3) ב"ב קיט, ב ד"ה אפילו.

(4) ב"ב שם ע"א ד"ה שנאמר. סנהדרין עח, ב ד"ה לא ה' יודע. וראה גם חידושי הרשב"א ב"ב שם.

(*) והוא שינוי הצענזור בככ"מ ברמב"ם וצ"ל „ע"ז, וכ"ה ברמב"ם (רומי רמ).
(**) שינוי הצענזור וצ"ל „גנויים" כבדפוס רומי הנ"ל.